

dr hab. prof. UR Marta Wrońska
Uniwersytet Rzeszowski
Kolegium Nauk Społecznych
Instytut Pedagogiki
Katedra Pedagogiki Medialnej

Recenzja rozprawy doktorskiej **Pani Mgr Eweliny Winiarczyk- Waleniak**
pt.: *Aktywność młodzieży szkolnej w sieci internetowej w świetle Stefana*
Kunowskiego koncepcji integralnego rozwoju i wychowania
(Badania w województwie lubelskim)

napisanej pod kierunkiem

Prof. dr hab. Krystyny Chałas

Promotor pomocniczy: dr Sabina Wieruszewska- Duraj

Na prośbę Rady Naukowej Wydziału Nauk Społecznych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim im. Jana Pawła II zapoznałam się z przedstawioną do oceny rozprawą doktorską. Struktura pracy jest jasna, logicznie i merytorycznie podzielona na pięć rozdziałów ze wstępem, zakończeniem, bibliografią, spisem tabel i schematów, streszczeniem w języku polskim i angielskim oraz aneksami.

W dysertacji Pani mgr Ewelina Winiarczyk- Waleniak podejmuje ważny, interesujący i niezwykle aktualny temat poruszający aspekt nie tylko pedagogiczny, ale także kulturowy i socjologiczny. Już na wstępie mojej recenzji pozytywnie podkreślam teoretyczno-empiryczny charakter pracy, a przede wszystkim w pewnym stopniu nowatorskie ujęcie eksplorowanego tematu.

Sieć Internetowa to obszar szeroko opisywany w literaturze naukowej, dlatego koniecznością jest formułowanie nowych pytań empirycznych i wyjaśnień teoretycznych

dotyczących funkcjonowania młodzieży w przestrzeni medialnej, jak i zjawisk zachodzących w jej naturze, co czyni Doktorantka w swojej pracy.

Recenzowana praca powstała w ośrodku prowadzącym od wielu już lat rzetelne i wiarygodne badania naukowe, którymi kieruje Promotor ocenianej dysertacji Pani Prof. dr hab. Krystyna Chałas. Stąd też wysoka ocena pracy nie będzie zaskoczeniem.

Rozpocznę od wskazania **zalet pracy**, na które należy zwrócić szczególną uwagę:

- ✓ podjęcie ważnej społecznie problematyki dotyczącej aktywności młodzieży szkolnej w sieci internetowej, nie tylko z perspektywy poznawczej – bo ta jest bezdyskusyjna, ale także z perspektywy dynamicznego rozwoju przestrzeni medialnej, którą charakteryzuje ogromna złożoność, dynamika i zmienność jej struktury, wielość bodźców, wpływów i oddziaływań, responsywność, wielokanałowość, sieciowość czy modalność. W tak błyskawicznie rozwijającej się przestrzeni sieciowej młodzież chętnie przebywa i bardzo szybko się w niej odnajduje.
- ✓ innowacyjne podejście do eksplorowanego obszaru. Skrupulatne rozważania teoretyczne z wykorzystaniem bardzo ważnej, nie tylko w pedagogice, koncepcji integralnego rozwoju i wychowania Stefana Kunowskiego. W moim przekonaniu przeprowadzone badania, oraz ich empiryczna weryfikacja i ocena stanowią istotne osiągnięcie, decydujące o wysokiej wartości pracy, zarówno z perspektywy poznawczej, jak i praktycznej dla systemu edukacji;
- ✓ redefinicje wielu pojęć i sformułowanie własnych definicji o charakterze otwartym, uwzględniającym globalny zasięg sieci internetowej.

Ocena merytoryczna rozprawy

Drobną uwagę mam do sformułowanego tematu, według mnie najpierw należało zaakcentować nazwę koncepcji i dopiero potem podać nazwisko autora Stefana Kunowskiego (rozumiem intencję Autorki, umieszczenie nazwiska na początku).

Recenzowana praca liczy 338 stron, w tym aneks. Układ pracy jest typowy dla prac empirycznych. Dwa pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny, rozdział trzeci poświęcony został metodologii badań, w dwóch ostatnich rozdziałach przedstawione zostały wyniki badań własnych Doktorantki.

⇒ *Część teoretyczna*

We *Wstępie* Autorka zarysowała kontekst badanej problematyki oraz przedstawiła zakres rozprawy. Rozdział pierwszy zatytułowany *Podjęmowanie aktywności w sieci internetowej, jako problem pedagogiczny*, skonstruowany poprawnie. Jednak dla większej przejrzystości, a także uniknięcia powtórzenia w tytule podrozdziału pierwszego można było w osobnych podrozdziałach scharakteryzować pojęcie aktywności i aktywności w sieci internetowej. Również w tytule podrozdziału trzeciego *Społeczno – kulturowe czynniki podejmowania aktywności w sieci internetowej* niefortunne jest pojęcie *czynniki*, zwłaszcza w kontekście omawianych w podrozdziałach podmiotów takich, jak rodzina, szkoła, grupy rówieśnicze czy autorytety i idole.

W podrozdziale *Aktywność w sieci internetowej w świetle dotychczasowych badań* pewien niedosyt odczuwam z powodu braku w tej części pracy analizy dokonań empirycznych, które już do tej pory były zrealizowane, w literaturze zagranicznej. Ponadto zbrakło mi także, w tym podrozdziale, własnego podsumowania.

W rozdziale drugim zatytułowanym „Aktywność w sieci internetowej w świetle integralnego rozwoju i wychowania w ujęciu Stefana Kunowskiego” Autorka dokonała bardzo wnikliwej charakterystyki koncepcji integralnego rozwoju i wychowania uwzględniając definicyjne ujęcie pojęć *integralny rozwój i wychowanie*. Tytuł podrozdziału drugiego *Charakterystyka Stefana Kunowskiego warstwicowej teorii rozwoju*

człowieka, również proponowałabym zmodyfikować poprzez przestawienie nazwiska na koniec tego tytułu. Forma tytułu, którą zaproponowała Autorka sugeruje, że Doktorantka będzie opisywać postać Stefana Kunowskiego.

W obu rozdziałach teoretycznych Doktorantka przeprowadziła bardzo wnikliwą naukowo-badawczą analizę. Sięga do wielu źródeł teoretycznych z zakresy pedagogiki, socjologii, pedagogiki medialnej by za każdym razem przedstawić pełny obszar badanego zagadnienia. Ponadto formułuje autorskie definicje wielu pojęć, co świadczy o dojrzałości naukowej Pani magister i dowodzi, że jest dociekliwym i rozważnym badaczem.

⇒ *Metodologia pracy*

Procedura metodologiczna została przedstawiona w rozdziale trzecim. Autorka w sposób właściwy i zgodnie z kanonami przyjętymi w metodologii badań pedagogicznych prezentuje założenia badań własnych. Cele zostały sformułowane poprawnie, problemy jasno i zrozumiale wyczerpują zakres zainteresowań empirycznych Doktorantki. Zmienne i wskaźniki prowadzonych badań Autorka formułuje adekwatnie do postawionych problemów. Umożliwiły one Doktorantce przeprowadzenie analizy zebranego materiału empirycznego. Zastosowane przez Autorkę metody i techniki badawcze są właściwe i pozwoliły na pozyskanie stosownych danych empirycznych, które z kolei dostarczyły podstaw do sformułowania odpowiedzi na poszczególne pytania – problemy. Rozdział metodologiczny kończy charakterystyka terenu prowadzonych badań, doboru grupy badawczej wraz z analizą jej struktury. Reasumując, tak napisany rozdział świadczy o wysokich kompetencjach metodologicznych pani Mgr Eweliny Winiarczyk-Waleniak.

⇒ *Realizacja badań*

Dużym atutem pracy jest część empiryczna. Badania zostały prawidłowo przeprowadzone, wnikliwie i starannie udokumentowane, przedstawione w sposób czytelny, poprawny metodologicznie i statystycznie. Na pozytywną uwagę zasługuje, dokładność i szczegółowość gromadzenia, porządkowania i opracowania danych, zwłaszcza, że badania zrealizowano na dużej populacji (963 uczniów). Przeprowadzono także badania jakościowe, które dotyczyły swobodnej wypowiedzi respondentów na temat aktywności, jakie podejmują w sieci internetowej. Zweryfikowano również, który z dynamizmów wychowawczych w największym stopniu warunkuje podejmowanie przez respondentów aktywności w sieci internetowej oraz w jaki sposób sieć internetowa realizuje poszczególne funkcje wychowawcze w deklaracjach badanych. Autorka udziela szczegółowych odpowiedzi na poszczególne pytania, problemy badawcze. Bardzo konsekwentnie analizuje otrzymane dane empiryczne. Czyni to poprawnie rozpoczynając swoje wnioskowanie od analizy ilościowej, odwołując się do stosownych wskaźników liczbowych, poprzez analizę jakościową. W trakcie prowadzenia debaty ilościowo-jakościowej Autorka skonstruowała ważne poznawczo wnioski. Zademonstrowała tym samym rozległość swoich eksploracji badawczych.

Całość pracy kończy bibliografia, która jest wyczerpująca, imponująca i bogata. Zalecam i podpowiadam, że w *Netografii*, obowiązuje zasada: Autor, tytuł artykuły i dopiero wtedy dokładny link wraz z datą dostępu do tego materiału.

⇒ *Elokucja: styl, język dysertacji – kilka uwag*

Tekst bardzo obszernej rozprawy doktorskiej zawiera usterki i potknięcia stylistyczno-językowe, na przykład już we *Wstępie* na s. 7 mamy następujące zdanie z błędem: „ (...) Internet pozwala na podejmowania dialogu z użytkownikami sieci należącymi do innych grup społecznych, (...)” ; s.8: „Występuje bark jej rozwinięcia przez szczegółową egzemplifikację odnoszącą się do problemu aktywności w sieci internetowej” ; s.10: „W

drugim podrozdziale ukazana zostały przestrzenie internetowe”; s.18: „Stąd też wynika, iż portale społecznościowe umożliwiają (...)”; s. 20: „-blogi osobiste- są wszystkie te blogi pisane przez wszystkich użytkowników, można je porównywać do tradycyjnych pamiętników, są one dostępne dla wszystkich użytkowników sieci; s.21: „(...) Zwykle użytkownik widzi w okienku aplikacji, którzy z jego znajomych są dostępni, czyli przybywają przy komputerze i mogą uczestniczyć w rozmowie”; s.23: „J. Izdebska, iż dziecko, które korzysta z gier komputerowych ma możliwość zapoznania się z postaciami w grach komputerowych oraz może być uczestnikiem różnych sytuacji, co może stanowić istotny element edukacyjno- wychowawczy”; na tej samej stronie: „W kontekście wychowania istotne jest fakt, iż działania realizowane w grach (...); s.27: „poznaje świat, kulturę bycia, przedmioty słowa(...) miłość rodzicielką, która na całe życie utworzy (...)”; s.34: „występowanie nieprzystosowanie do życia społecznego”; s.57: „Z wyników uzyskanych przez autorów wynika, iż występują różnice w aktywnościach podejmowanych zarówno przez obie płci. Jak wynika z przedstawionych badań dziewczęta najczęściej korzystają z sieci internetowej w celach naukowych oraz komunikacyjnych”. Na stronie 51 podczas wyliczania można było tylko jeden raz użyć pojęcia: *kształtowanie* i do niego dodać dwukropek i potem wymieniać dalej. Kolejne powtórzenia słów mamy w zdaniach na s.63: „Należy zauważyć, iż w literaturze przedmiotu zauważa się, iż podejmowanie aktywności w sieci internetowej może oddziaływać zarówno w sensie pozytywnym jak również negatywnym na jednostkę. B. Siemieniecki zauważa, iż Internet w znacznym stopniu warunkuje proces rewalidacji”; s. 84: „pozwala na zaspakajanie podstawowych potrzeby związanych z rekreacją i zabawą”; s. 91: „pozwala na kontakt z propagowanymi w Internecie treściami propagujących swobodę seksualną”; s.93: „(...)może występować zarówno podczas rozwiązywania problemów, jak też w czasie w czasie wykonywania różnych zadań”. Na stronie 97 podczas wyliczania ponownie można było tylko jeden raz użyć pojęcia: *pozwala* i do niego dodać dwukropek i potem wymieniać dalej. Z kolei na stronie 273 mamy powtórzenia wyrazów: „Także J. Gajda zauważa, iż występuje korelacja pomiędzy wartościami wolności i odpowiedzialności. Autor zauważa, wolność jako jedna z najważniejszych wartości (...)”; dalej na tej stronie mamy kolejne zdanie z błędem: „K. Chałas wskazuje, iż występuje dwie kategorie wolności”.

Doktorantka powinna także zwrócić baczniejszą uwagę na sformułowania: *tę, tą*. Zaimek *ta* w połączeniu z rzeczownikiem rodzaju żeńskiego przybiera formę *tę* (*tę książkę, tę piosenkę, tę problematykę, etc.*). Ponadto jeśli forma *ta* łączy się z narzędnikiem liczby pojedynczej, wówczas posłużymy się formą *tą* (*idę z tą kobietą, nigdy z tą-kobietą*), jeśli łączy się z biernik (*kogo? co? widzę*)-wybieramy formę *tę*.

Kolejna uwaga dotyczy imion przy nazwiskach. Też należało przyjąć jedną zasadę: jeśli piszemy całe imię lub inicjał to przy wszystkich nazwiskach, które wymieniamy w pracy. Skoro na s.58 mamy: „Cechy charakterystyczne aktywności w sieci internetowej dzieci i młodzieży były przedmiotem dociekań B. Komorowskiej”, to elegancko wyglądałoby to przy wszystkich przywoływanych nazwiskach, zob. s.59. „Sposoby wykorzystania Internetu przez dorosłych badań Wenzel”; s.106: „J. Grad i U. Kaczmarek aktywność kulturalną rozumieją jako: „udział w różnorodnych formach upowszechniania uczestnictwa w kulturze artystycznej”. Inaczej termin ten rozumiany jest przez Jankowskiego”.

Wskazane błędy można potraktować jako pisarską niestaranność, czy po prostu warsztatowe zaniedbania. Wynikać ono może, jak sędzę, z nieutrwalonych wymogów dyskursu naukowego, oraz niedoceny potrzeby rzetelnego sprawdzenia (po napisaniu) własnego tekstu.

⇒ *Podsumowanie*

Z perspektywy poprawności merytorycznej pozytywnie oceniam zarówno samą koncepcję, jak i przyjęty przez Autorkę układ rozprawy. Konstrukcja nie budzi zastrzeżeń pod względem logiczności. Wartość pracy w sposób szczególny podnosi oryginalność ze względu na połączenie pedagogiki medialnej z koncepcją integralnego rozwoju i wychowania Stefana Kunowskiego. Ponadto obszerna bibliografia świadczy o tym, że Autorka jest zorientowana w obranej przez siebie tematyce, odwołuje się również do

innych badaczy i ich spostrzeżeń, zna zasady projektowania badań w naukach pedagogicznych. Program eksploracji naukowej wartościuję jako ambitny i niełatwy w realizacji. Wymagał gruntownego przygotowania teoretycznego i praktycznego, z czym sobie Doktorantka doskonale poradziła. Autorka zrealizowała postawione w części metodologicznej cele badań. Dysertacja Pani magister stanowi duży wkład w dalszy rozwój pól badawczych we współczesnej pedagogice.

Recenzowaną rozprawę, mimo wskazanych usterek, oceniam bardzo wysoko. Uwagi moje nie obniżają oceny przeprowadzonej przez Doktorantkę analizy zagadnień, a jedynie są sugestią, która może być elementem optymalizującym, w sytuacji publikacji pracy w postaci monografii do czego zachęcam Doktorantkę po obronie dysertacji.

Wniosek końcowy

Stwierdzam, że przedstawiona do oceny praca doktorska Pani mgr Eweliny Winiarczyk- Waleniak spełnia warunki określone w art.13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (DZ.U. nr 65, poz.595 z późn.zm.), która z mocy art. 33 ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 84, poz.455) ma zastosowanie do niniejszego przewodu doktorskiego. W związku z tym wnioskuje i proszę Wysoką Radę Naukową Wydziału Nauk Społecznych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim im. Jana Pawła II o **dopuszczenie Doktorantki Eweliny Winiarczyk- Waleniak do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**

Rzeszów, 4 grudnia 2019 r.

